

Torroella i l'inici del moviment ecologista: 50 anys de la manifestació «Salvem el Ter»

El 7 d'agost de 1976 es van mobilitzar unes 3.000 persones en contra de la contaminació del riu, on dies abans havien aparegut milers de peixos morts

Un dels impulsors de la mobilització, Joan Surroca, recorda que aquell juliol va ser la vegada que van baixar més peixos morts pel Ter, tot i que ja havia passat altres vegades i també va passar després. «Aquella ocasió va ser tan horrorosa que a Torroella i a tots els pobles del Ter va començar a córrer la veu que s'havia de fer alguna cosa». El que no s'esperaven és que la convocatòria de mobilització tingués tant de ressò. La crida va arribar a Barcelona i a tot Catalunya, i va anar-hi gent d'arreu. Surroca recorda que l'any 1976 era un moment políticament complicat. «No feia ni un any de la mort de Franco i hi havia una gran incògnita sobre què passaria. En aquesta època de transició, molta gent tenia ganes de sortir a manifestar-se, sigui per qüestions ecològiques però també com a protesta per la manca de llibertat». Assegura que va ser una manifestació que va sortir bé perquè «van fer pinya», i s'hi va anar sumant persones d'ideologies molt diferents que estaven indignades per la mort dels peixos i la contaminació del riu. El periodista Santiago Vilanova, que va cobrir la manifestació a El Correo Catalán i va gravar les úniques imatges en viu que es tenen d'aquell dia (cedides a la Filmoteca de Catalunya), afirma que aquella manifestació va ser «un esclat de llibertat». Explica que la mobilització va ser organitzada per la base popular: el Casal del Montgrí va demanar l'autorització i després s'hi van adherir altres grups de comarques i de la conca del riu. «La manifestació de Torroella va treure la por de la gent a mobilitzar-se i a defensar la democràcia participativa», afirma Vilanova. De fet, la manifestació va marcar un precedent. A partir del 76 van venir tota una sèrie de mobilitzacions que després van acabar en les grans manifestacions antinuclears dels anys vuitanta. Surroca assegura que a partir d'aquell dia, molts altres llocs que es van trobar amb injustícies ecològiques van fer servir el mateix procediment: sortir al carrer i manifestar-se. El següent cas es va produir l'any 1978, quan un grup de joves es va manifestar per la conservació dels Aiguamolls de l'Empordà davant l'especulació urbanística. El secretari de Transició Ecològica del Govern, Jordi Sargatal, que també va participar en aquelles mobilitzacions, explica que en el cas del Ter hi havia una gran discussió política en aquell moment: «Hi havia sindicats que consideraven més important els llocs de treball a la Torres Hostench que no pas els peixos del Ter. Nosaltres dèiem que una cosa era compatible amb l'altra. No calia tancar la fàbrica sinó depurar l'aigua». Vilanova explica que el Grup de Periodistes Ecologistes feia informes de les grans empreses contaminadores de l'època i va analitzar, entre d'altres, el cas de la Torres Hostench. Va denunciar que la connivència que hi havia entre l'empresa i el poder franquista, és a dir, la Diputació, el Govern Civil i ICONA, permetia que la paperera pogués contaminar amb total impunitat. Antoni Xuclà era el president de la Diputació i alhora el vicepresident de Torres Hostench i, assegura, «tenia els tentacles molt llargs». Arran de la manifestació es va crear una Comissió de Defensa del Ter i es va intentar que els informes científics fossin concloents per tal de poder denunciar Torres Hostench per delictes ecològics, però en aquell moment encara no estava regulat en el Codi Penal. «Torres Hostench va estar contaminant durant molts anys tant amb els productes químics que s'utilitzaven per blanquejar el paper com amb altres gasos que afectaven la qualitat de l'aire però aquesta pol·lució era difícil de demostrar sense una col·laboració dels sindicats, que consideraven que la denúncia afectava els seus llocs de treball» relata Vilanova. El periodista assegura que no es va trobar la manera de fer compatible les justes reivindicacions socials amb els drets ambientals de la població. Tot i que Vilanova creu que hi havia motius suficients per demostrar que aquella contaminació venia de la Torres Hostench, no hi va haver cap judici que demostrés que l'empresa fos culpable. «Es van fer anàlisis des de set institucions però no es va arribar a cap conclusió. Això va generar una confusió que va permetre a la paperera continuar amb la seva

activitat». De totes maneres, a la manifestació popular de Torroella se la va declarar clarament culpable de la mort dels peixos. Cinquanta anys després, la situació del Ter és ben diferent. El salt qualitatiu es va produir quan la Junta de Sanejament (actualment l'Agència Catalana de l'Aigua) i els govern democràtics van començar a veure que els pobles i ciutats no tenien depuradores. «Va ser una de les primeres inversions que es van fer al país: obligar les fàbriques i els municipis a depurar les aigües brutes» afirma Sargatal. Tot i així, les primeres depuradores no van arribar fins als anys vuitanta. La primera, la de Campdorà, que tracta les aigües residuals de Girona i els municipis del voltant, data de 1986. Surroca recorda que abans el Ter sempre baixava amb molta espuma i uns colors molt estranys. Explica que fins i tot sortien productes químics als regants. «Això afortunadament ja no passa gràcies a les depuradores i als controls que hi ha. Ara pot baixar més o menys aigua, però el Ter està raonablement bé». Tot i així, assegura que cal continuar reivindicant el cabal ecològic del riu. «Continuen havent-hi transvasaments cap a Barcelona que encara no s'han resolt. El Grup de Defensa del Ter intenta sensibilitzar perquè la gent no es conformi. Està a l'aiguat i vigila perquè les aigües continuïn netes», afirma Sargatal coincideix en què el Ter ha canviat moltíssim des d'aleshores. «Per mi va ser una gran satisfacció veure com l'aigua baixava molt més neta, amb més vegetació, amb peixos, ocells... Vam demostrar que era possible mantenir una certa industrialització sense matar el riu». En aquest sentit, el secretari de Transició Ecològica afegeix: «Si en un riu hi ha llúdrigues vol dir que no hi ha contaminació, almenys química. En aquella època l'animal havia desaparegut. Quan en vam tornar a posar, hi havia qui ens deia que morien però no va ser així. Ara, com que els rius estan nets, la llúdriga ha prosperat i avui dia n'hi ha a la Muga, al Fluvià i al Ter», assegura. Mirant-ho amb perspectiva, Surroca creu que aquella manifestació no ha de ser només per fer memòria. «Hauria de servir per situar-nos en el món actual, tan diferent del món de fa cinquanta anys, però on també manquen llibertats i aquest sentit de poble. La sobirania la tenim nosaltres, els polítics només ens representen. Hi ha moltes coses que no funcionen actualment i ens hauriem de despertar de l'ensopiment general que hi ha. Ens han adormit, han fet que els nostres cervells quedessin entretinguts, conformats amb el consumisme. Ens hem de saber rebotar per qualsevol injustícia que veiem, que n'hi ha moltes. Si tinguéssim consciència de les nostres possibilitats, la solució als problemes actuals continua sent la mateixa: tenir confiança amb nosaltres mateixos, amb la força que té el poble per resoldre problemes», afirma l'activista. I afegeix: «Hem de ser pacients. Amb la manifestació no va quedar resolt el problema. Jo recordo que sis anys després encara baixaven peixos morts pel riu. Hi va haver gent que va continuar treballant perquè hi haguessin depuradores a les fàbriques i a les poblacions. Ha estat poc a poc que ara podem gaudir d'un riu en raonable bon estat. Ser pacients és una característica que a vegades oblidem. Totes les reivindicacions són llargues i requereixen temps», conclou Surroca. L'Ajuntament de Torroella de Montgrí i el Museu de la Mediterrània han organitzat un ampli programa d'activitats culturals, educatives i participatives per reviuir aquella mobilització. La commemoració no només servirà per recuperar la memòria d'aquells fets, sinó també per promoure una reflexió col·lectiva sobre l'estat actual del riu i els reptes de futur vinculats a la seva preservació. El proper 7 d'agost, coincidint amb l'aniversari exacte de la manifestació, es farà un acte institucional i una nova mobilització ciutadana de caràcter festiu i reivindicatiu, amb l'objectiu de posar en valor el paper de la societat civil en la defensa del riu i reforçar el compromís col·lectiu amb el seu futur. Per la seva banda, el Museu de la Mediterrània està organitzant una exposició dedicada a la manifestació de fa cinquanta anys, que s'inaugurarà al setembre. La mostra reunirà fotografies, documents i materials d'època per contextualitzar aquell moment històric i posar en relleu el seu impacte social. La programació inclourà també un cicle de conferències i taules rodones amb especialistes i testimonis directes, que abordaran tant l'evolució històrica del riu com la seva situació actual des de perspectives ambientals, socials i territorials. A més, s'han previst projeccions audiovisuals i diverses activitats culturals per difondre el patrimoni natural i històric vinculat al Ter. El programa també posarà un accent especial en la dimensió educativa i comunitària, amb activitats adreçades a centres educatius i famílies.

Font del document:

<https://www.diaridegirona.cat/dominical/2026/08/02/torroella-inici-moviment-ecologista-50-anys-manifestacio-salvem-ter-132966566.html>